

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาสุขภาพจิตนับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแล้ว ประเทศชาติจะมีความมั่นคง จำเป็นจะต้องมีกำลังคนที่มีคุณภาพ ประชากรที่ติดยาเสพติด ข่อมเป็นบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ขาดแรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ โอกาสที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเป็นไปได้ยาก (กรมพลศึกษา, 2536: 2) สำหรับประเทศไทยการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้นรัฐบาลมิได้นิ่งนอนใจ ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นหน่วยงานกลาง ในการประสานงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ (อำเภอ สวัสดิพงษ์, 2533: 2) นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติด ได้วางมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดแต่ก็ไม่ทำให้จำนวนของผู้ติดยาเสพติดลดลง โดยเฉพาะในช่วงของแผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พ.ศ.2535-2539) สถิติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนคดียาเสพติดทั่วประเทศ 86,603 คดี ในปี พ.ศ. 2536 เพิ่มขึ้นเป็น 101,849 คดี ในปี พ.ศ. 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 105,576 คดี และในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 117,364 คดี ตามลำดับ (กรมสามัญศึกษา, 2539 :61)

จากข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาทั่วประเทศในปี พ.ศ.2537 พบว่ามีจำนวน 89,004 ราย ในปี พ.ศ. 2538 มีจำนวน 90,290 ราย แสดงให้เห็นว่าจำนวนของผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในสภาวะการณ์ปัจจุบันปัญหาสุขภาพจิตทวีความรุนแรงมากขึ้นและได้แพร่ระบาดเข้าไปในสถานศึกษา จากสถิติการติดตามแก้ไขนักเรียนนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของกองสารวัตรนักเรียนกรมพลศึกษาในปี 2536 ได้ติดตามนักเรียน 114 ราย จากโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล ผลปรากฏว่าอายุของนักเรียนที่ติดยาเสพติดมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 13-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.5 อยู่ในมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 25.4 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 1-3) ร้อยละ 14.1 (กรมพลศึกษา,2536:45) และจากการวิเคราะห์แนวโน้มการใช้ยาเสพติดจากอัตรา

การเข้ารับการบำบัดรักษาโรคใหม่ทุก 6 เดือนในช่วงปี 2533-2536 พบว่าในปี 2536 แนวโน้มของการใช้ยา และการเสพยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมีอัตราเพิ่มขึ้นจาก ปี 2533 ประมาณ 4 เท่า โดยในปี 2533 มีนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษา 448 คน ปี 2534 มี 697 คน ปี 2535 มี 1,250 คน และในปี 2536 มีจำนวน 2,307 คน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดหรือระดับการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในขณะที่เข้ารับการบำบัดรักษาแล้ว ปรากฏว่าระดับอาชีวศึกษามีจำนวนสูงที่สุด คือ 802 คน รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 751 คน (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อดิศำเนา)

นอกจากนี้ข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2538 พบนักเรียนนักศึกษาใช้ยาเสพติด จำนวน 20,309 คน (เก็บข้อมูลจากสถานศึกษาทั่วประเทศ 36,747 แห่ง) ในจำนวนนี้เป็นนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษามากที่สุด 15,209 คน รองลงมาคือนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา 1,940 คน สังกัดสถานศึกษาเอกชน 1,089 คน สังกัดสถานศึกษารวม 1,033 คน สังกัดสถาบันราชภัฏ 347 คน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 276 คน สังกัดกรมพลศึกษา 257 คน และสังกัดกรมศิลปากร 158 คน โดยยาเสพติดที่นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาใช้มากที่สุด คือ เหล้าและบุหรี่ ซึ่งมีจำนวน 12,734 คน รองลงมาคือ สารระเหย 1,249 คน ขาม้า 767 คน กัญชา 398 คน เฮโรอีนน้อยที่สุด 61 คน ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) และจากการวิจัยของประเสริฐ ดันสกุลและคณะ (2533) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประมาณ 1 คนในทุกๆ 3 คน เคยใช้ยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งครั้ง เมื่อนักเรียนมีปัญหาติดยาเสพติด จึงเป็นการทำลายสุขภาพอย่างร้ายแรง และเป็นการยากที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพและเมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศต่อไปในอนาคต

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดดังกล่าวเป็นปัญหาที่รัฐบาลมิได้นิ่งนอนใจและตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการแก้ปัญหา นี้ ดังจะเห็นได้ว่า ได้มีการจัดทำแผนป้องกันยาเสพติด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนใช้เป็นแนวทางดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดกรอบนโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เช่น สนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เร่งรัดการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนทั่วไป โดยเน้นกลุ่มเยาวชน และกลุ่มบิดามารดา ฯลฯ (สำนักงานกิจการพิเศษ, 2534: 26)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นพิษภัยความร้ายแรงของยาเสพติดที่ระบาดเข้าสู่สถานศึกษา จึงมีนโยบายอย่างแน่ชัด และจริงจังในการให้การศึกษา ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้

จัดตั้งอนุกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาหาสาเสพติด ของกระทรวงศึกษาธิการ (ปปส.ศธ.) มีผู้แทนจากส่วนราชการต่างๆของกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรรมการตลอดทั้ง ได้แต่งตั้งอนุกรรมการรับผิดชอบทำงาน ในแต่ละฝ่ายตามความจำเป็น 7 คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการฝ่ายฝึกอบรม ฝ่ายจัดทำคู่มือและเอกสาร ฝ่ายวิจัยและติดตามผล ฝ่ายปรับปรุงหลักสูตร ฝ่ายประสานงานบำบัดรักษา ฝ่ายประสานงานและปราบปราม และฝ่ายปรับปรุงมาตรฐานทางกฎหมาย (อ่ำไพ สวัสดิพิงษ์, 2533 :2)

ในส่วนของกรมสามัญศึกษาซึ่งตระหนักถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นและมีวิธีการแพร่ระบาดที่ซับซ้อนตลอดจนพิษภัยของยาเสพติดก็มีฤทธิ์รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม กรมสามัญศึกษาจึง ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตามคำสั่งที่ 5898/2538 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาหาสาเสพติดในสถานศึกษากกรมสามัญศึกษา โดยให้มีหน้าที่ประสานการดำเนินงานตามแผนป้องกันหาสาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่กำหนดคนโยบาย มาตรการ กำกับ ดูแลและติดตามการดำเนินงาน หน่วยงานสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ให้ปฏิบัติอย่างจริงจังและให้ได้ผลโดยเร็ว เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้นในตนเอง โดยมุ่งเน้นสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเด็กนักเรียนในระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ(กรมสามัญศึกษา, 2539 : 90)

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการศึกษาและตรวจสอบปัญหาหาสาเสพติดในจังหวัดในหมู่ประชากรกลุ่มต่างๆ อย่างใกล้ชิด มีการสำรวจพบว่าปัญหาหาสาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นที่จังหวัดนี้มีความรุนแรงอยู่ในลำดับต้นๆเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะในปี 2537 ยังมีจำนวนผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลเจ้าพระยาบรมราช รวมทั้งสิ้น 358 ราย ส่วนผู้ติดยาเสพติดที่ยังไม่มารับการบำบัดรักษาคาดว่ายังมีอีกเป็นจำนวนมากและไม่สามารถระบุจำนวนได้ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามหาสาเสพติด, 2537) และจากรายงานผลการบำบัดรักษาผู้ติดยาและหาสาเสพติดจากโรงพยาบาลทุกแห่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ในรอบ 6 เดือน(พค.-คค. 2540) พบว่ามีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาทั้งหมด จำนวน 171 คน เป็นผู้มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 75 คน นักเรียนนักศึกษา 48 คน เกษตรกร 20 คน ไม่มีงานทำ 18 คน ค้าขาย 2 คน และรับราชการจำนวน 8 คน ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี, 2540)

จากแบบสำรวจข้อมูลหาสาเสพติดระดับหมู่บ้านหรือชุมชนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามหาสาเสพติด เมื่อปี 2535 ซึ่งทำการสำรวจในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง 8 จังหวัด และจำแนกระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาดของหาสาเสพติด พบว่าจังหวัดสุพรรณบุรี มีสถานการณ์หาสาเสพติดอยู่ในระดับที่ 1 (รุนแรงมาก) และยังมีหมู่บ้านที่เป็นปัญหาจำนวน 348 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 68 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 863 หมู่บ้าน และหาสาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดคือสารระเหย จำนวน 82 หมู่บ้าน รองลงมาคือ กัญชา จำนวน 75 หมู่บ้าน ยาฆ่า จำนวน 32 หมู่บ้าน เฮโรอีน

6 หมู่บ้าน ฝิ่นจำนวน 4 หมู่บ้าน และมากกว่า 1 ชนิด จำนวน 149 หมู่บ้าน ตามลำดับ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2535 : 57)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความรู้ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกลุ่มหนึ่งเพราะจากหลักฐานที่พบปรากฏว่ามีนักเรียนบางคน ต้องออกจากสถานศึกษาเพราะยาเสพติด ทำให้เสียอนาคตทางการศึกษาก็คือความสูญเปล่าทั้งทางเศรษฐกิจและทางการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นจะมีอายุอยู่ระหว่าง 15-19 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นที่มีจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากวัยเด็ก เช่น เริ่มคบเพื่อนหลายกลุ่มออกเที่ยวเตร่นอกบ้าน หนีโรงเรียนต่างๆ เป็นต้นเพราะตามเหตุผลทางจิตวิทยา บุคคลในวัยนี้เป็นวัยอยากรู้อยากทดลอง อาจถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่น่าจะมีความเสี่ยงต่อยาเสพติด เป็นพิเศษ และข้อเท็จจริงอันนี้เป็นแรงจูงใจที่ทำให้สนใจศึกษาวิจัยเพื่อจะได้ทราบรายละเอียดในข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องยาเสพติดของนักเรียนและพฤติกรรมที่น่าจะพิจารณาได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อยาเสพติด รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมดังกล่าว นั้นด้วย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อหน่วยงานที่มีภาระความรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาเสพติดเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางแผนหรือการสร้างมาตรการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กับความรู้เรื่องยาเสพติดของนักเรียน
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดของนักเรียน

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความรู้ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ความหมายและประเภทยาเสพติด
2. สาเหตุของการใช้ยาเสพติด
3. การแพร่ระบาดของยาเสพติด

4. วิธีการป้องกันการติดเชื้อของเขาวชนทั่วไป
5. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ และลักษณะพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและประเภทของยาเสพติด

1.1 ความหมายของยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด ได้มีผู้รู้หลายท่านให้นิยามไว้หลายกรณีและมีความหลากหลายต่างกัน อย่างไรก็ตามความหมายซึ่งเป็นสากล และเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก คือ ความหมายที่องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดไว้ดังนี้ ยาเสพติดหมายถึงสารใดก็ตามที่นำเข้าสู่ร่างกายจะด้วยวิธีใดก็ตามแล้วจะเกิดผลต่อร่างกายผู้นั้น 4 ประการคือ

1. เมื่อใช้แล้วจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะใช้สารชนิดนั้นอีกและเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ
2. เมื่อใช้แล้วต้องเพิ่มปริมาณการใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น วันนี้ใช้ 1 หลอด วันต่อไปจะเป็น 2 หลอด ต่อไปจะเป็น 3 หลอด และมากขึ้นเรื่อย ๆ
3. เมื่อหยุดใช้จะเกิดการอดอยากหรืออาการอยากยาหรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า อาการลงแดง ซึ่งจะมีอาการปวดเมื่อยตามตัว น้ำมูกน้ำตาไหล หาวจาม วิงเวียนศีรษะ อาเจียน และอาจจะถ่ายอุจจาระเป็นเลือด จึงเรียกว่า อาการลงแดง
4. เมื่อใช้ไปนาน ๆ จะทำให้สุขภาพของผู้เสพทรุดโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ กลายเป็นคนวิกลจริต (สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย, 2536 : 59)

ส่วนความหมายของยาเสพติดในแง่กฎหมายนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 บัญญัติว่า ยาเสพติดรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465 บัญญัติว่า ยาเสพติดให้โทษหมายถึง “ยาต่าง ๆ ตามบัญชีในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งประกาศตามพระราชบัญญัติและยา ซึ่งรัฐมนตรี (สาธารณสุข) เห็นว่าอาจทำให้เสพติดแล้วให้โทษแก่ผู้บริโภค”
2. กัญชา ตามกฎหมายว่าด้วยกัญชา
3. ฟีน ตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่น
4. พืชกระท่อม ตามกฎหมายว่าด้วยพืชกระท่อม
5. วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามที่รัฐมนตรีกำหนดให้เป็นยาเสพติด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย, 2536 : 60)

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีอื่นใดไม่ว่าจะได้มาจากธรรมชาติหรือการสังเคราะห์ก็ตาม แล้วนำมาใช้ในทางที่ผิด (abuse) เพื่อประโยชน์การแพทย์ สังคม หรือประโยชน์อื่นใด อย่างไรก็ตามคำนี้เป็นคำที่ค่อนข้างสับสน ในกรณีที่แพทย์นำยาหรือสารนั้นมาใช้แก่ผู้ป่วย บางรายว่าจะเป็นยาเสพติดหรือไม่ อย่างไรก็ตามสมาคมจิตแพทย์อเมริกา (The American Psychiatric Association) ได้ให้นิยามของคำนี้ไว้ว่า “ การใช้ยาหรือสารใดที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การเสื่อมเสียของด้านสังคม หรืออาชีพ ซึ่งมีระยะเวลาการใช้อย่างน้อยหนึ่งเดือน” (ตำราทศนาญชลี, 2537 : 16)

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ายาเสพติดหมายถึง ยาหรือสารเคมีชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีใดก็ตาม เช่น กิน ฉีด สูบ ดม เป็นเวลานาน ติดต่อกันจะก่อให้เกิดการติดยาเสพติด และส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้เสพยาเสพติดมีความต้องการอย่างแรงกล้าในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น หยุดได้ยากและทำให้ร่างกายและจิตใจทรุดโทรม

1.2 ประเภทของยาเสพติด

การแบ่งประเภทของยาเสพติดมีวิธีการแบ่งหลายลักษณะแต่โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1.2.1 แบ่งตามชนิดของสารเสพติด ได้แก่

- 1) ผิ่นและอนุพันธ์จากผิ่น คือ มอร์ฟีน และเฮโรอีน
- 2) ขานอนหลับ คือ บาร์บิทูเรท ซาคลาซกัวล ได้แก่ ไดอาซีแพม
- 3) ยากระตุ้นประสาท คือ แอมเฟตามีน ได้แก่ ขาม้า ขาชัน หรือยาแก้ง่วง
- 4) ยาหลอนประสาท คือ แอลเอสดี ลำโพง
- 5) พิษ คือ กัญชา และกระท่อม
- 6) แอลกอฮอล์ คือ เหล้า เบียร์ ไวน์
- 7) สารระเหย คือ ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน
- 8) ยาแก้ปวดบางชนิด (ประไพศรี ช่อนกลิ่น และคณะ 2531 : 10-12 ;

ประเสริฐ ดันสกุล และ คณะ 2527 : 14-15 ; มันทา หอรัตนชัย และคณะ : 125-126)

1.2.2 แบ่งตามการออกฤทธิ์ ได้แก่

1) กดประสาท คือ ยาเสพติดที่เสพเข้าไปแล้วจะไปกดประสาทส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดอาการมึนงง ซาดอสมอง และประสาทที่ควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายบางส่วนหยุดทำงานหมดความเป็นตัวของตัวเอง ไปชั่วขณะ ยาเสพติดประเภท ได้แก่ มอร์ฟีน เฮโรอีน เซโคนาล ขานอนหลับ และยากล่อมประสาทต่าง ๆ รวมทั้งเหล้า ก็จัดอยู่ในประเภทนี้ด้วย

2) กระตุ้นประสาท คือยาเสพติดที่เสพเข้าไปแล้วจะไปออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานตามฤทธิ์ของยาและอาจจะเกินความสามารถของร่างกาย ดังนั้นเมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะทำให้ส่วนต่าง ๆ เหล่านั้นทรุดโทรม เสื่อมสมรรถภาพได้ ซึ่งส่วนใหญ่หลังจากใช้ยาประเภทนี้แล้วก็มักจะกลายเป็นควิกหลงริด ประสาทหลอนหรือหัวใจวายถึงตายได้ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ แอมเฟตามีน หรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า ยาม้า ม้าขาว ยาขยัน ยาลดความอ้วน พวกลูกเฟิ่น ในกาเฟและโคเคอิน

3) หลอนประสาท คือ ยาเสพติดที่เสพเข้าไปแล้วจะออกฤทธิ์ต่อร่างกายส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำให้ประสาทส่วนที่รับรู้ความรู้สึกเกิดผิดปกติ จึงทำให้เห็นเป็นภาพต่าง ๆ นานาปรากฏขึ้น เช่นขนาดสิ่งที่เห็นผิดปกติ และในบางครั้งรู้สึกว่าได้หรือเป็นผู้วิเศษ ถึงกระโดดตึกตาย ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ ลำโพง สารระเหย

4) หลายอย่าง คือ ยาเสพติดที่เสพเข้าไปแล้วจะออกฤทธิ์ต่อร่างกายหลายอย่าง คือ ออกฤทธิ์ทั้งกดประสาทและหลอนประสาท ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ กัญชา กระต่อม (สำนักงาน ป.ป.ส. 2524 : 2 ; ประไพศรี ช่อนกลิ่น และคณะ 2531 : 10-12)

1.2.3 แบ่งตามลักษณะของการเกิด

1) ยาเสพติดธรรมชาติ คือยาเสพติดที่สกัดจากพืชบางชนิด เช่น ฝิ่น กัญชา พืชกระต่อม โคเคอิน

2) ยาเสพติดสังเคราะห์ คือ ยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมี ซึ่งใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ เช่น เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยาหลอนประสาท (มันดา หอรัตนชัย และคณะ 2524 : 125 - 126 ; สุชาติ โสภประยูร 2521 : 188)

1.2.4 แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

1) ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน
 2) ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน โคเคอิน
 3) ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็น ส่วนผสมอยู่ด้วย เช่น ยาแก้ไอผสมโคเคอิน

4) สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติก แอนไฮโดรด์ อาเซติกคลอไรด์

5) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทอื่น ๆ เช่น กัญชา กระต่อม (สุภาภรณ์ พงศกร 2527 : 45-46)

2. สาเหตุของการใช้ยาเสพติด

ผลการศึกษาหลายเรื่อง พบว่าการที่บุคคลใช้ยาเสพติดมีสาเหตุเนื่องมาจากเหตุ 3 ประการคือ สาเหตุจากคุณสมบัติของยา สาเหตุส่วนบุคคล และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

1. ตัวเองมีฤทธิ์ทำให้ติด เมื่อเสพแล้วมีความสุข หมดกั่วงวล มีศัพท์เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า ยูฟอเรีย (Euphoria) เป็นคุณสมบัติที่ทำให้ผู้เสพมีความสุข พึงใจในรสชาติอยากเสพอีก เช่น เฮโรอินหรือผงขาว โดยเฉลี่ยแล้วเสพประมาณ 1-3 ครั้ง ทำให้ติดได้

2. ตัวบุคคล มีสาเหตุ แยกออกเป็น 2 ประการ คือ ร่างกายและจิตใจ

สาเหตุทางร่างกาย มีความสำคัญมากในตอนแรกบุคคลนั้นอาจจะรู้อาหารของยาโดยบังเอิญ หรือจงใจก็ตาม เช่น กระจุกหักต้องเข้าฝือกได้รับการฉีดยาให้หายปวดจึงรู้สึกสบาย เมื่อกลับไปบ้านก็หาซื้อขานี้มาฉีดซ้ำอีก ทำให้เกิดติดยาได้ หรือบางคนทำงานหนัก เช่น กรรมกรท่าเรือต้องทำงานหนักและแข่งกับเวลา เมื่อเหนื่อยได้รับคำแนะนำให้สูบเฮโรอิน ฉีดผงขาวหรือสูบฝิ่น แล้วหายเหนื่อยสามารถทำงานต่อได้ ก็ใช้และเมื่อเสพซ้ำๆ หลายครั้งก็จะติดยาเสพติดได้

สาเหตุทางจิตใจ ความนึกคิด สติปัญญา ความประพฤติ และบุคลิกภาพรวมอยู่ในด้านจิตใจทั้งหมด ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับสาเหตุทางจิตใจที่ทำให้เยาวชนติดยาเสพติดในปัจจุบัน พบว่า เกิดจากขาดความอบอุ่นในครอบครัว และเยาวชนเป็นวัยที่อยากจะทำทดลอง อยากจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงมีการทดลองใช้ยากันบ่อยครั้งเข้าทำให้ติดยาในที่สุด ในกลุ่มที่เพื่อนมีการใช้ยาเสพติดก็จะอยากทดลองใช้เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป็นต้น นอกจากนี้ในรายที่มีการป่วยทางจิตใจ เช่น มีจิตซึมเศร้า ชอบวิตกกังวลก็อาจใช้ยาเสพติดเพื่อระงับหรือชดเชยความผิดปกติทางด้านจิตใจได้

3. สิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเราสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลสำคัญในการจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะประพฤติปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของบุคคลขณะนั้น เช่น ในแหล่งที่มีการเล่นการพนัน มั่วสุมาเสพติด เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก็จะมีโอกาสติดยาเสพติดได้ง่าย ปัจจุบันมีผู้ติดยาเสพติดจำนวนมาก ปริมาณมากก็ไม่สามารถทำงานอาชีพตามปกติได้ กลุ่มนี้อาจหาทางออกโดย การขายยาเสพติด ซึ่งเมื่อใดที่มีการเพิ่มลูกค้าของตนเองก็เท่ากับมีการเพิ่มจำนวนผู้ติดยาเสพติดให้มากขึ้น และก็ต้องจะทำเช่นนั้นเพราะคนจะได้มีรายได้อีกหรือขายยาเสพติดต่อไป หรือในกลุ่มเพื่อนที่ต้องทำอะไรให้เหมือนกัน เพื่อจะให้เข้ากลุ่มได้รายวัน เรียกว่า "อิทธิพลกลุ่ม" สิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีปัจจัยหลายประการที่ประกอบกันทำให้เยาวชนสนใจสามารถทดลองยาเสพติดหรือถูกชักจูงให้เข้าไปอยู่ในวัฏจักรของยาเสพติดได้โดยง่าย

กล่าวโดยสรุป สาเหตุที่ทำให้ชาวชนตกอยู่ในเครือข่ายของยาเสพติดนั้น มีหลายประการด้วยกัน ประการแรกอาจเป็นเพราะได้มีการทดลองสูบด้วยความอยากรู้อยากทดลอง เมื่อเสพเข้าไปแล้วฤทธิ์ยาทำให้เกิดอารมณ์สนุกสนานได้ชั่วขณะ เกความรูสึกว่าถ้าได้เสพแล้วจะมีความสุขไปได้ชั่วเวลาหนึ่งจึงชวนชวนหามาเสพต่อ ไปอีก

การเข้าหาหรือการทดลองยาเสพติดในลักษณะที่เป็นเรื่องปัญหาส่วนบุคคลของเด็กเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญ เด็กที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ขาดคนดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังขาดความรู้ในพิษภัยหรือโทษของยาเสพติดอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มีบิดามารดาทำงานนอกบ้านทั้ง 2 คน ไม่มีเวลาดูแลอบรมบุตรอย่างทั่วถึง เด็กต้องออกไปหาเพื่อน พึ่งพาคนแปลกหน้าเป็นต้น เด็กกลุ่มนี้มีเหตุอันนำไปสู่ความตระหนักเป็นพิเศษ เพราะสามารถหลุดเข้าไปสู่วงจรของยาเสพติดได้โดยง่าย

กรณีเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า 2 ประการที่กล่าวมาข้างต้น สภาพสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ที่อยู่อาศัยหรือชุมชน สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลที่จะจูงใจหรือชักนำไปสู่การเสพยาเสพติด เช่น เห็นบุคคลในครอบครัวเคยเสพ หรือชุมชนในละแวกบ้านเป็นแหล่งมั่วสุมและมีการค้ายาเสพติดอย่างกว้างขวาง หรือการคบเพื่อนที่มีปัญหาติดยาเสพติดภายในละแวกบ้านหรือโรงเรียน เป็นต้น

3. การแพร่ระบาดของยาเสพติด

วิธีการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นสาเหตุซึ่งสนับสนุนให้ยาเสพติดแพร่ระบาดทวีความรุนแรงและกว้างขวางออกไปทั่วประเทศ การแพร่ระบาดมีหลายลักษณะและอาทิ เช่น

1. การเปลี่ยนแปลงวิธีเสพที่ง่ายขึ้น จากการสูบฝิ่นที่ต้องใช้บ้องฝิ่น ตะเกียง อุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งรวมกันแล้วเต็มถาดใหญ่ มาเป็นการสูบไอระเหยด้วยกระดาษตะกั่ว ของบุหรี่ยาไม่มีขี้จุดดูดด้วยหลอดกระดาษสะดวกในทางปฏิบัติ เช่น สูบได้บันได หรือในห้องน้ำ ห้องส้วมได้ ทำให้นิยมกันมากขึ้นเพราะปกปิดผู้อื่นได้ง่าย

2. การพกพาไปในที่ต่างๆ ได้สะดวกมิดชิด เช่น เฮโรอีน ไม่มีกลิ่นรุนแรงเหมือนฝิ่น ปริมาณที่ใช้ก็น้อย จึงนำติดตัวไปได้ง่าย ซากแก่การตรวจพบ

3. ฤทธิ์ของยาเสพติดร้ายแรงมากขึ้น เฮโรอีนแรงกว่าฝิ่นประมาณ 80-100 เท่า เมื่อเสพเฮโรอีนจึงได้รับรสชาด ความพึงพอใจมากกว่าฝิ่น ความรู้สึกถ่องลอมหายไปกับความสุขมากกว่า จึงติดใจมากขึ้น

4. ฤทธิ์ของยาเสพติดที่ร้ายแรง ทำให้ต้องเพิ่มปริมาณการเสพให้มากขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การสูบฝิ่นจนติดกันเวลานานหลายปีกว่าจะต้องเพิ่มปริมาณ แต่ในการติดเฮโรอีน ใช้เวลา

เพียง 3-4 เดือนเท่านั้น และเมื่อติดเชื้อเสียดชนิดที่แรงนี้ จะไม่สามารถหันไปเสียดเสียดชนิดที่อ่อนกว่าได้เลย

5. อาชีพเดียวที่เหลือของผู้ติดเชื้อเสียด คือ ขายเฮโรอีน เพราะการติดเชื้อโรอีน จะทำลายสุขภาพร่างกายให้ทรุดโทรมอย่างรวดเร็ว จนไม่สามารถประกอบอาชีพได้เลยนอกจากการขายเฮโรอีน เพื่อเอาค่าไถ่จากการขายมาเสียดเอง กล่าวคือ ผู้ติดเชื้อเสียดและขายยาเสียดเอง 1 คน จะต้องหาลูกค้าให้ได้อย่างน้อย 10 คน จึงจะอยู่ได้ทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อเสียดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

6. การแนะนำชักชวน หรือเผยแพร่ยาเสียดนั้น เริ่มต้นจากการแนะนำให้เสียดฟรีก่อนแล้วจึงค่อยคิดเงิน

7. การหลอกล่อให้เสียดโดยไม่รู้ตัว เช่น ที่พบบ่อยๆ ข้างรั้วโรงเรียนมีคนแปลกหน้า เอาน้ำหวาน ไอเล็ง มาแจกเด็กฟรี ให้มาดื่มได้ทุกๆวัน ในเครื่องดื่มเหล่านี้จะผสมเอายาเสียดลงไป จนเด็กติดแล้วจึงบังคับให้เด็กนำเงินหรือสิ่งของมีค่าต่างๆ จากที่บ้านมาให้ หรือใช้งานโคยให้ แอบขโมยของในบ้านผู้อื่นมาให้ เป็นต้น

8. ธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น คือ ความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองในสิ่งที่ไม่เคยพบมาก่อน ซึ่งเด็กวัยรุ่นมีธรรมชาติเช่นนี้อยู่แล้ว มีโอกาสเมื่อไรเป็นต้องทดลองทันที

9. อิทธิพลของกลุ่ม ในกลุ่มเพื่อนฝูงเดียวกัน คนหนึ่งทำได้ คนอื่นๆต้องเอาอย่างด้วย จึงจะเข้ากลุ่มเดียวกันได้

10. ยาเสียดหาง่าย เช่น เฮโรอีน มีขายทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ซากล่อมประสาธ ขาม้า ขานอนหลับ มีขายตามร้านขายยาทั่วไป ซึ่งการค้ายาเสียดมีอิทธิพลร่วมอยู่ด้วย

11. การเลียนแบบ เอาอย่างตะวันตก เขาชวนไทยชอบเอาอย่างหรือเลียนแบบฮิปปีต่างประเทศ รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมา เช่น การสูบกัญชาตามแบบฮิปปี และจบลงด้วยยาเสียดชนิดที่แรงที่สุด คือ เฮโรอีน

12. ความไม่สมดุลย์ทางสภาพจิต การพัฒนาบ้านเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์ในสังคมต้องดิ้นรนตามไม่ทัน บิดามารดาไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตรหลานให้เติบโตอย่างสมดุลย์ทางสุขภาพจิตเด็กต้องเผชิญปัญหา และแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นกับตนเองโดยลำพัง แม้แต่บิดามารดาเอง ก็ต้องคร่ำเคร่งต่อการทำงานหาเงิน โอกาสใช้ยาเสียดจึงมากกว่าสมัยก่อน ทั้งตัวบิดามารดาและบุตร (ธงชัย เอกอุ้นลาภ, 2519 : 9)

4. วิธีป้องกันการติดเชื้อสาหร่ายพิษสำหรับเยาวชนทั่วไป

การป้องกันการติดเชื้อสาหร่ายพิษ เป็นวิธีที่ดีที่สุด ในการที่จะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับสาหร่ายพิษ สามารถจะปฏิบัติได้ดังนี้ คือ

1. ไม่ทดลองชิมหรือเสพยาสาหร่ายพิษทุกชนิด โดยเฉพาะ เพราะติดง่ายหายยาก
2. ไม่ใช้ยาทุกชนิดรักษาโรคด้วยตนเอง โดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์เพราะยาที่ใช้ตามท้องตลาดหลายชนิดอาจเสพยาสาหร่ายพิษได้ง่าย
3. ไม่เชื่อคำช่วยยู่ สั่งสอน ชักชวน ให้ทดลองสรรพคุณความดีของยาสาหร่ายพิษด้วยความคึกคะนองหรืออยากลองโดยเด็ดขาด เพราะจะพบว่าครั้งแรกๆ จะคือจริงตามคำช่วยยู่ แต่เมื่อเสพยาสาหร่ายพิษแล้วจะมีแต่พิษร้าย
4. ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจถึง โทษ พิษ ภัย ของการติดเชื้อสาหร่ายพิษ
5. สอดส่องดูแล บุคคลในบ้าน ครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิด ไม่ให้ทดลองเสพยาสาหร่ายพิษและไม่คบเพื่อนที่ติดเชื้อสาหร่ายพิษหรือมั่วสุมใกล้ชิดกับสาหร่ายพิษ
6. หากรู้สึกตนเอง หรือสงสัยว่าถูกหลอกให้เสพยาสาหร่ายพิษ จงรีบปรึกษาแพทย์ทันที เมื่อพบเห็นผู้ใดเสพยาหรือสงสัยว่าติดเชื้อสาหร่ายพิษ จงช่วยแนะนำให้ไปปรึกษาแพทย์เสียโดยเร็ว
7. ร่วมมือกันกำจัดการค้า และการผลิตสาหร่ายพิษ โดยแจ้งแหล่งการค้า แหล่งผลิตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบได้ทุกแห่ง ทุกท้องที่ ทั้งราชอาณาจักร จะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ หรือที่ศูนย์ปราบปรามยาเสพติด กรมตำรวจ กรุงเทพมหานคร (ศูนย์อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด, 2521:11)

5. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้และพฤติกรรมที่มีลักษณะเสี่ยงต่อการติดเชื้อสาหร่ายพิษ

5.1 แนวคิดในเรื่องความรู้

พจนานุกรมของ The Lexicon Webster (1977 : 531) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความรู้” ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์หรือจากรายงานการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องเด่นชัดและต้องอาศัยเวลา

Bloom (1975 : 271) กล่าวว่า “ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ ระลึกถึงวิธีและขบวนการต่าง ๆ หรือระลึกถึงแบบกระบวน โครงสร้าง” วัตถุประสงค์ในด้านความรู้ นั้นเน้นในเรื่องขบวนการทางจิตวิทยาของความจำ เป็นขบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ (ชม ภูมิภาค 2516 : 192 - 193)

นิภา มนูญปัจจุ (2528) ได้ให้ความหมายว่า “ความรู้” หมายถึง ความสามารถในการจำหรือระลึกได้ แต่ไม่ใช่การใช้ความเข้าใจไปตีความหมายในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งแบ่งเป็นลักษณะย่อย ๆ คือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง ความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี โครงสร้าง และหลักการ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ให้ความหมายว่า “ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นเพียงแต่จำได้ โดยการนึกได้หรือการมองเห็น ได้ยินก็จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎโครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐาน เป็นต้น”

รัตนา เสงส์สวัสดิ์ (2526) ได้ให้ความหมายว่า “ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการเก็บความจำเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมา รวมทั้งสิ่งที่สัมพันธ์กับความรู้ที่ผ่านมา การแสดงออก ก็คือ การระลึกถึงและการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาได้อย่างถูกต้อง โดยแสดงออกมาในรูป การพูด การท่อง การเขียน หรืออาจปฏิบัติกระทำทางก็ได้ .....”

กล่าวโดยสรุป ความรู้หมายถึง ความสามารถที่จะจดจำและระลึกได้ถึงสิ่งที่ได้รับไปแล้ว อันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป วิธีการ ขบวนการต่าง ๆ ตามโครงสร้างและสภาพของสิ่งของต่าง ๆ ความรู้นี้มีตั้งแต่ความซับซ้อนไม่มาก ไปจนถึงความรู้ที่มีความซับซ้อนอย่างมาก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ความรู้เรื่องยาเสพติด หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับชนิด/ประเภท อันตรายหรือโทษของการใช้ยาเสพติด รวมถึงสาเหตุของการติดยาเสพติด แหล่งชักชวนให้ติดยาเสพติด วิธีหลีกเลี่ยงให้พ้นจากยาเสพติด สถานที่รับการรักษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การวัดความรู้มีเครื่องมือและวิธีการกระทำได้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีคุณสมบัติและความสามารถในการวัดแตกต่างกันออกไป แต่แบบที่นิยมกันมาก ก็คือการใช้วิธีการทดสอบ ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ

1. แบบสัมภาษณ์ หรือสอบปากเปล่า
2. แบบข้อเขียน ทั้งในรูปปรนัยและอัตนัยหรือการระบุคำตอบด้วยวิธีต่างๆ เป็นต้น
3. แบบภาคปฏิบัติ โดยจะมีการวัดพฤติกรรมจากการปฏิบัติจริง

ในการวัดความรู้เรื่องยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมครั้งนี้จะเลือกใช้วิธีการวัดในลักษณะที่ 2 คือ การออกแบบทดสอบความรู้โดยให้นักเรียนเป็นผู้ตอบคำถาม

5.2 แนวความคิดในเรื่องพฤติกรรม

สำหรับพฤติกรรมนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 573) ระบุว่า “พฤติกรรม” เป็นคำนาม หมายถึง การกระทำ หรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ประกาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 125) ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การเดิน การพูด ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2534 : 97) มีความเห็นว่า พฤติกรรมคือ ปฏิกริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต จะสังเกตเห็นหรือไม่ก็ตาม พฤติกรรมเสี่ยง คือ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกในรูปของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการนำไปสู่การติดยาเสพติด

สรุป พฤติกรรม คือความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจที่มีในเรื่องราวข้อเท็จจริง วิธีการต่าง ๆ มาใช้ในสถานการณ์ของชีวิตประจำวันหรือในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน พฤติกรรมเป็นการปฏิบัติ การใช้ความสามารถทางร่างกาย รวมทั้งการปฏิบัติที่มีการแสดงออกและสามารถสังเกตได้ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ พฤติกรรมด้านปฏิบัติสามารถประเมินได้ง่าย แต่กระบวนการก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นต้องอาศัยระยะเวลา และการตัดสินใจหลายขั้นตอน ในการศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดคือ พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการกระทำต่าง ๆ ที่นำไปสู่การติดยาเสพติด เช่น การทดลองยาเสพติด การคบเพื่อนที่ไม่ดี การไปเที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ การหนีเรียน เป็นต้น

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ทำการศึกษาในเรื่องความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งนักเรียน และนักศึกษา หลายกลุ่มด้วยกัน แต่สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดของนักเรียนในกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย และปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด พบว่ามีผู้ศึกษาไว้บ้างแต่ยังไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมทุกเรื่องที่ตั้งไว้เป็นประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พยายามศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมบางปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด และได้กำหนดตัวแปรอิสระสำหรับการศึกษาครั้งนี้ไว้ดังนี้

ก. ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุและขนาดของครัวเรือน

ข. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ สภาพครอบครัว การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา และกลุ่มเพื่อน

ค. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา และรายได้ของนักเรียน

ง. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะการพักอาศัย ลักษณะของชุมชนและการได้รับข้อมูลข่าว สาร

ก. ปัจจัยทางประชากร มีผู้นำเอาปัจจัยด้านเพศ อายุของนักเรียนและ ขนาดของครัวเรือน มาพิจารณาพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องยาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด

1. เพศ

เพศเป็นลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ถือสภาพโดยกำเนิดประการหนึ่ง สังคมแต่ละสังคมได้กำหนดค่านิยมค่านิยม มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามเพศ ซึ่งความแตกต่างในบทบาทหน้าที่นี้เอง ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยในอดีตสังคมไทยได้กำหนดค่านิยมของเพศชายและเพศหญิงไว้อย่างชัดเจน โดยให้ผู้ชายเป็นหัวหน้า ครัวเรือน รับผิดชอบด้านการทำมาหากิน เป็นแรงงานหลักของครอบครัว ส่วนเพศหญิงชีวิตถูกกำหนดให้ผูกพันและจำกัดอยู่แต่ในบ้านเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูผู้หญิงนั้นจะต้องเป็นกุลสตรี เรียบร้อย และโดยธรรมชาติของเพศชาย จะมีความสนใจ กล้าคิด กล้าลองเสี่ยงต่อสิ่งท้าทาย เช่น การแสดงออกเกี่ยวกับยาเสพติด การสูบบุหรี่ คีฬาสุรา ซึ่งสังคมเปิดโอกาสให้ผู้ชายได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากกว่าผู้หญิง รวมไปถึงเรื่องของยาเสพติดด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากรายงานข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจเข้ารับการรักษา ปี 2533 มีผู้สมัครใจเข้ารับการรักษาส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 95.55 เป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 4.45 (ปปส. , 2533) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ รัชนี พลแสน (2535: 219) พบว่า นักศึกษาชายมีความรู้เรื่องสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด และวิธีการที่สามารถทำให้วัยรุ่นเลิกสูบบุหรี่ได้ดีที่สุดคือนักศึกษาหญิง เนื่องจากนักศึกษาชายมีประสบการณ์การใช้ยาเสพติดมากกว่านักศึกษาหญิง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่การศึกษาของ วริศรา วราลักษณ์ (2538) ในเรื่องการเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติด จากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 1 2 และ 3 มีระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดแตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชาย

เช่นเดียวกับการศึกษาของ ภิญโญ วิทวัสชุตกุล (2534) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง และใช้เพศเป็นตัวแปร โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 106 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า ความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองในระหว่างนักเรียนชายหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักเรียนหญิงมีความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองดีกว่านักเรียนชาย

กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2535) ได้ทำการศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพเพื่อแสวงหาเส้นทางไปสู่สุขภาพดีถ้วนหน้า เมื่อปี 2543” เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพและหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสุขภาพกับตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 212 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่คือร้อยละ 95 มีพฤติกรรมสุขภาพในเรื่องการ ใช้น้ำและสิ่งเสพติดให้โทษที่เหมาะสมและพบว่าพฤติกรรมสุขภาพในระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเฉพาะนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมการ ใช้น้ำ และสิ่งเสพติดให้โทษถูกต้องมากกว่านักเรียนชาย

กองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา 2534 ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสาเหตุและลักษณะความผิดของนักเรียนและนักศึกษาที่ประพฤตินไม่เหมาะสมกับสภาพและวัย” ผลการศึกษาพบว่า จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤตินไม่เหมาะสมกับมีสภาพและวัยส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง ในภาคกลางมีอายุ 12 - 14 ปี มากที่สุด

โดยสรุป จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าเพศเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลต่อทั้งความรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพ ของประชากร รวมทั้งความรู้และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า นักเรียนหญิงน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนชายด้วย

2. อายุ

ในทางประชากรศาสตร์นั้น อายุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง อายุสะท้อนให้เห็นถึงรุ่นปีเกิด รวมถึงความรู้และประสบการณ์ของคนแต่ละวัย ตลอดจนสะท้อนถึงผลกระทบของสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่อประชากรในแต่ละรุ่นปีด้วย เหตุนี้ความรู้ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งความรู้เรื่องยาเสพติดก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับอายุของประชากรโดยนัยดังกล่าว

กองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติด ในกลุ่มนักเรียนไทยที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดระดับมัธยมศึกษาสายสามัญศึกษา และระดับอาชีวศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดที่มีศูนย์พัฒนาความประพฤติ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,102 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีอายุ 17 ปีส่วนใหญ่ มีความรู้ว่ายาเสพติดชนิดที่ให้โทษร้ายแรงที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ เฮโรอีน มอร์ฟิน และสารระเหย นักเรียนสามารถหาสารเสพติดได้เอง โดยแหล่งที่นักเรียนสามารถหาได้มากที่สุดอันดับแรกคือ ร้านค้า

จากการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2532) เรื่อง “การศึกษาสภาพการรู้จัก - การใช้ และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนและเยาวชนอายุ 16 - 18 ปี” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการใช้ยาเสพติด ของนักเรียน และเยาวชน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเยาวชนนอกโรงเรียนจำนวน 2,500 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เคยใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่เริ่มใช้ในขณะอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด ยกเว้น ฟีน เฮโรอีน และมอร์ฟิน ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มใช้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนยังขาดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดชนิดนั้นๆ ประกอบกับ ได้เห็นบุคคลอื่น บุคคลในครอบครัวและเพื่อนใช้ยาเสพติดชนิดนั้นๆ อยู่บ่อยๆ หรือเป็นประจำโดยที่ไม่มีอันตรายใดๆ ให้เห็น

ประภาส สุขทรศนี (2536) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขตชุมชนแออัดคลองเตย พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุ 18-21 ปี จะมีการใช้ยาเสพติดในอัตราสูงที่สุด

จากการศึกษาของประไพศรี ช่อนกลิ่น (2532) ในเรื่อง การป้องกันและควบคุมการใช้สารเสพติดในนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่ใช้สารเสพติด มีอายุอยู่ในช่วง 14-18 ปี โดยนักเรียนที่อายุ 15 ปี มีจำนวนการใช้สารเสพติดสูงสุด โดยปริมาณการเสพจะสูงขึ้นตามลำดับชั้นเรียน คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 4.35 มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 43.48 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 52.17 ตามลำดับ

โสภา ชูพิชัยกุล (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการแพร่ระบาดของการติดสารเสพติดในเด็กและเยาวชนย่านชุมชนแออัดเฉพาะกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนที่ติดสารเสพติดจะเริ่มใช้สารเสพติดเมื่ออายุระหว่าง 11-14 ปี

การศึกษาของจงจิต อินทสุวรรณ (2539) เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมติดยาเสพติดของเยาวชน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ติดยาโรอินและสารระเหย พบว่า กลุ่มผู้ติดยาเสพติดมีอายุเฉลี่ย 18.3 ปี และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาช่วยให้ พิจารณาได้ว่าอายุของนักเรียนน่าจะมีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติด โดยผู้วิจัยคาดว่าอายุที่มากขึ้นจะส่งผลให้ความรู้และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือถูกต้องมากขึ้น โดยมีสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า นักเรียนที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า และนักเรียนที่มีอายุมากกว่าน่ามีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า

3. ขนาดครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนนั้นโดยทั่วไปหมายถึงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนนั้น และมีการศึกษาหลายเรื่องที่กำหนดขนาดครัวเรือนไว้ 3 กลุ่ม คือ แบ่งเป็น ครัวเรือนขนาดเล็กมีจำนวนสมาชิก 1 -4 คน ขนาดกลางมีจำนวนสมาชิก 5 -6 คน และขนาดใหญ่มีจำนวนสมาชิก 7 คนขึ้นไป

ขนาดของครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนใหญ่ซึ่งมีสมาชิกในครัวเรือนเป็นจำนวนมากย่อมทำให้เกิดความแออัดภายในครอบครัว ซึ่งอาจมีผลกระทบในแง่สังคมและจิตใจของบุคคลได้ Parke (1980) ได้ประมวลผลงานวิจัยไว้หลายเรื่อง รายงานว่าสภาพแออัดมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่อไปนี้คือ อัตราการเกิดอาชญากรรมสูง โรคจิต และเด็กเกเร นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าว และสภาพแออัดในครอบครัวอีกด้วย ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่แออัดมากกว่ามีความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความแออัดน้อยกว่า นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของ Lawrence (1974) และ Mitchell (1971) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่แออัดมีส่วนทำให้ผู้อาศัยมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือมีอารมณ์โกรธได้ง่าย

สุพจน์ จักภูทิพย์ (2521) รายงานว่า ผู้ที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก ทำให้การอบรมเลี้ยงดูและการเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เหมาะสมและทั่วถึง ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย และมีผลเกี่ยวโยงไปถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คบเพื่อนไม่ดี ไม่รู้จักใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ด้วยเหตุนี้ ความรู้ในเรื่องต่างๆรวมทั้งความรู้ในเรื่องยาเสพติดก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับขนาดของครัวเรือนด้วย

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับขนาดครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับเขาเสพติดมีงานวิจัยของ ชัยยุทธคาผา (2534) ซึ่งศึกษาปัจจัยการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่เด็กที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชายที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ คือ ขนาดของครอบครัว

การที่ได้นำเอาขนาดครัวเรือนมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า มีผลการศึกษามากมายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ขนาดครัวเรือนมีผลทางด้านพฤติกรรมของผู้เป็นสมาชิกในครัวเรือนซึ่งอาจเชื่อมโยงได้ถึงความรู้และพฤติกรรมในเรื่องเขาเสพติดด้วยโดยมีสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า นักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย น่าจะมีความรู้เรื่องเขาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก และนักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยน่าจะมีความรู้เรื่องเขาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก

ข. ปัจจัยทางสังคม ลักษณะทางสังคมน่าจะชี้ให้เห็นถึงความรู้ ของบุคคลได้เนื่องจาก ผู้ที่มีลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกันก็จะมีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่แตกต่างกันด้วย การศึกษาครั้งนี้จึงได้นำปัจจัยทางสังคม คือ สภาพครอบครัว การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา และกลุ่มเพื่อนมาศึกษาความสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้ และพฤติกรรมเกี่ยวกับเขาเสพติด

1. สภาพครอบครัว

สถานภาพสมรสของบิดามารดา เป็นประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากครอบครัวที่มีความเป็นปึกแผ่น บิดามารดามีความรักใคร่และปรองดองกันจะทำให้ชีวิตในครอบครัวราบรื่น ในทางกลับกัน แม้ว่าบิดามารดาจะอยู่ด้วยกันแต่ไม่มีความปรองดองกัน มีเรื่องทะเลาะวิวาท รวมทั้งการคู่ค้า ไม่ยอมรับตนเอง และมองว่าตนเองไม่มีคุณค่าก็จะส่งผลต่อครอบครัวในทางตรงข้ามเช่นกัน (Strang 1978 : 78) ดังที่ Slater และ Harber (1984 : 920-921) ได้ศึกษาภูมิหลังทางครอบครัว อันได้แก่ ครอบครัวที่สมบูรณ์กับครอบครัวแตกแยก พบว่าเด็กในครอบครัวแตกแยกมีความขัดแย้งในจิตใจสูง มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ วิตกกังวล และมีความรู้สึกควบคุมตนเองไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้หันเหไปกระทำผิดได้โดยง่าย

อาจกล่าวได้ว่าสภาพครอบครัวแตกแยกมีส่วนสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด ดังที่นักวิจัยหลายท่าน ได้ศึกษา พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีแนวโน้มมาจากครอบครัวแตกแยก (Berg et. al. 1967, Nuell & Hidley, 1974) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Wittman และ Huffman (1975 : 167 - 182) ซึ่งศึกษาเด็กวัยรุ่นในรัฐอลิกันฮอกส์

พบว่า เด็กผู้กระทำผิดที่เข้ารับการศึกษาอบรมในสถานฝึกอบรมนั้นมาจากครอบครัวแตกแยกมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติในเขตเดียวกัน ซึ่งครอบครัวแตกแยกนั้นส่วนใหญ่เนื่องมาจากบิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างกันบ้าง ส่วน Healy และ Bronner (อ้างถึงในศิริพร หลิมศิริวงศ์, 2511 : 20) ได้สำรวจเด็กกระทำผิดในเมืองบอสตันและชิคาโก จำนวน 4,000 คน พบว่าเด็กเหล่านั้นมาจากครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างกัน หรือบิดามารดาเสียชีวิตถึงร้อยละ 50

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพสมรสของบิดามารดากับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น มีนักวิจัยหลายท่านที่พบว่าครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันหรือครอบครัวที่อยู่ในภาวะบ้านแตก เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดเช่น พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยบางประการของเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย ผลจากการวิจัยพบว่าลักษณะครอบครัวของเยาวชนกระทำผิดกฎหมายคือ บิดา มารดา ที่ไม่ได้อยู่ร่วมกันเพราะหย่าหรือแยกทางกัน หรือ ไม่ได้อยู่ด้วยกันเพราะบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทรี ศิลพิพัฒน์ (2524) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การกระทำผิดทางเพศของเยาวชน พบว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่่นั้นมาจากครอบครัวแตกแยก

Jones (1974) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติ และความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 กลุ่ม ๆ ละ 60 คน กลุ่มหนึ่งได้เรียนโปรแกรมเรื่องยาเสพติดมาแล้ว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งยังไม่เคยเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันในด้านทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด แต่มีความแตกต่างกันด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและนักเรียนหญิงมีทัศนคติต่อต้านยาเสพติดมากกว่านักเรียนชาย นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีทัศนคติต่อต้านยาเสพติด มากกว่านักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่

นอกจากนี้ สุวิทย์ รุ่งวิสัย และคณะ (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มการกระทำผิดและทัศนคติของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางเชียงใหม่ และ อชฉมา ทิมปไพฑูรย์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของกลุ่มเพื่อนของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกรุณา ต่างก็พบว่าครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่ และครอบครัวอยู่ในภาวะบ้านแตก เป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยที่กล่าวมานั้นมีความสอดคล้องกันซึ่งพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัวแตกแยก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดในอีกหลายเรื่องที่พบว่าปัญหานี้มีความสัมพันธ์กับสภาพครอบครัวเช่น

จากการศึกษาของอังสนา เปคะนันท์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรม

สุดคมสารระเหย” เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุดคมสารระเหยและวิธีดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาตลอดจนการป้องกันในเคาระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ ผลวิจัยพบว่าพฤติกรรมสุดคมสารระเหย ของนักเรียน มีสาเหตุมาจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่มี การพัฒนาบุคลิกภาพไม่เหมาะสม และสภาพครอบครัวแตกแยก

จากการศึกษาของ นิธิภา สุวนิช (2537) เรื่อง “การศึกษา rayกรณัของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดคลีนิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดป่ากบ่อ กรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสพติดอื่น และวิธีดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาตลอดจนการป้องกันพฤติกรรมเสพติดอื่น ในวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นอายุ 18 ปี โดยการศึกษา rayกรณั ใช้วิธีสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน พบว่า พฤติกรรมเสพติดอื่นของวัยรุ่นมีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของวัยรุ่นที่พัฒนาบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ สภาพครอบครัวแตกแยก เมื่อทำการศึกษารายกรณัแล้วทำให้วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าว อาจพิจารณาได้ว่า สภาพครอบครัวของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องยาเสพติด และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด โดยนักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีบิดามารดามีสภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่ และนักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกันน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีบิดามารดามีสภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่

2. การศึกษาของบิดา , การศึกษาของมารดา

การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ช่วยพัฒนาให้บุคคลมีความเจริญทั้งในด้านความรู้ ความคิด อีกทั้งยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมทำให้บุคคลมีโอกาสรับรู้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงวิทยาการใหม่ๆ และสามารถปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การศึกษายังมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจในทางบวก เพราะบุคคลที่มีการศึกษาสูงจะเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า มักเป็นผู้ที่สนใจตัวเอง สนใจสถานการณ์รอบตัวรวมถึงความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้มาก และโดยเฉพาะความรู้เรื่องยาเสพติด ซึ่งมีการณรงค์ให้รู้ถึงอันตรายจากการเสพยาเสพติด และสามารถถ่ายทอดความรู้ต่างๆเหล่านี้ให้แก่บุตรหลานได้ ซึ่งจากการศึกษาของ มณจิรา ขุนวงษ์ (2529) เรื่อง “พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาลกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 396 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพในระดับปานกลาง มีเจตคติอยู่ในระดับดี และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและยังพบว่า การศึกษาของผู้ปกครอง

ครองทำให้นักเรียน มีพฤติกรรมสุขภาพแตกต่างกันเฉพาะด้านความรู้เท่านั้น โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาระดับอุดมศึกษาและนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความรู้แตกต่างจากนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาของ พรทิพย์ ภิบุญ (2536) เรื่อง “ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนรัฐบาลกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนรัฐบาล กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและของมารดา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จำนวน 500 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่บิดามารดา มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามารดา มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักเรียนที่บิดามารดา มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ดีกว่า นักเรียนที่บิดามารดา มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา

จากการศึกษาของ อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ (2529) เรื่อง “การกระทำผิดของเยาวชนในประเทศไทย” เพื่อศึกษาถึง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของเยาวชนที่กระทำผิด รวมถึงทัศนคติ และมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิด กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนอายุ 14-25 ปี ที่ถูกศาลตัดสินให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และทัณฑสถานทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค จำนวน 600 คน โดยวิธีสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่มีอายุ 19-25 ปี ทำความผิดทุกประเภทมากกว่า เยาวชนที่มีอายุ 14 - 18 ปี และเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาค่ำ หรือไร้การศึกษา สมาชิกบางคนในครอบครัวดื่มสุรา

จากการศึกษาที่ผ่านมาช่วยให้พิจารณาได้ว่านักเรียนที่มีบิดา มารดา มีการศึกษาสูงน่า จะมีความรู้เรื่องยาเสพติดสูงกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีบิดามารดา มีการศึกษาค่ำกว่า

4 . กลุ่มเพื่อน

นักเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างความเป็นเด็กกับเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่น่าตื่นเต้น มีพลังสูง วัยรุ่นเป็นวัยที่มีปัญหา มาก เป็นวัย

แห่งการเปลี่ยนแปลงมีความคิดอยากเป็นอิสระ เริ่มคิดพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเอง ต่อด้านผู้ใหญ่
 อยากทดลอง ได้เถียง ก้าวร้าว เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา เด็กวัยรุ่นมักทำอะไรคล้อยตามกลุ่มเพื่อน
 เสมอ เมื่อคบเพื่อนที่ดี สนใจในการศึกษาหาความรู้ทั้งจากแหล่งต่างๆ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล
 สามารถที่จะมีความรู้และหลักনীให้พ้นจากยาเสพติดได้ซึ่งจากการศึกษาของสมนึก ชัชวาลย์
 (2529) เรื่อง “ความผูกพันที่มีต่อสังคมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีนัก
 เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเชิงใหม่” เพื่อศึกษาความผูกพันที่มีต่อสังคมกับ
 พฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน จำนวน 238 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าองค์ประกอบของ
 ความผูกพันที่มีต่อสังคมต่าง ก็มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการกระทำผิด นักเรียนที่กระทำผิดนั้นมิ
 แน่วแน่มที่จะกระทำผิดชนิดร้ายแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีความผูกพันต่อสังคมต่ำ
 และคบเพื่อนเกร จะมียุทธการกระทำผิดสูงที่สุด

Watts (1982 : 1055 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของการจัดหลักสูตรสุขภาพ
 ในโรงเรียน ในการป้องกันการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา : การศึกษาความตั้งใจที่จะประกอบพฤ
 ติกรรม และสภาวะสุขภาพของนักเรียน” (The Effectiveness of the School Health Curriculum in
 Preventing Cigarette Smoking and Alcohol Misuse : A Study of Behavior Intentions and
 Health Locus of Control) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 5 จำนวน 797คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง
 และกลุ่มควบคุมผลการศึกษาพบว่าความตั้งใจในเรื่องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของนัก
 เรียนในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกัน แต่พบว่าในกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับ
 สุราเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม และยังพบว่าบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจว่าจะไม่สูบบุหรี่ของ
 นักเรียนในกลุ่มทดลอง ได้แก่ เพื่อน ส่วนความตั้งใจที่จะไม่ดื่มสุรานั้นขึ้นอยู่กับมารดา เพื่อน
 และน้อง

จากการศึกษาของวารุณี ภูมิสันสิทธิ์ (2531) เรื่อง “สาเหตุการติดยาเสพติดในวัยรุ่น :
 ศึกษาเฉพาะกรณีเชิงใหม่” เพื่อศึกษาสาเหตุการติดยาเสพติดของวัยรุ่นที่มารักษาในสถานบำบัด
 รักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ในจังหวัดเชิงใหม่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152
 คน โดยวิธีสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญค่อนข้าง
 มากต่อการติดยาเสพติดในวัยรุ่น

จากการศึกษาของ อรสา โพธิ์ทอง (2532) เรื่อง “ความคิดเห็นและความต้องการด้าน
 การศึกษานอกโรงเรียนของเยาวชนที่มีประวัติติดยาเสพติดในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กกลาง”
 กลุ่มเป้าหมาย เป็นชาย 40 คน หญิง 32 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง
 พบว่าสาเหตุของการติดยาเสพติดร้อยละ 31 เกิดจากความอยากลองและเพื่อนชักชวน ร้อยละ 18
 เกิดจากปัญหาทางครอบครัว

Stan (1989) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของเพื่อน โรงเรียน ครอบครัว และศาสนา ที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น” (The Impact of Peer, School, Family and Religion Factors upon Adolescent Drug Use) เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านเพื่อน โรงเรียนครอบครัว และศาสนา ว่า มีผลต่อการใช้และไม่ใช้ยาเสพติดหรือไม่ โดยการใช้แบบสำรวจกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนที่ เรียนในระดับ 9 จนถึง ระดับ 12 ทางภาคเหนือของรัฐเท็กซัส เมื่อปีการศึกษา 1989 จำนวน 632 คน ผลการวิจัยพบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยในทางบวกต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นและยังพบอีกว่า การ ให้อิสระแก่บุคคลที่จะใช้ยาเสพติด การดื่มอย่างหนักของเพื่อนๆ และการมีเพื่อน ที่ใช้ยาเสพติด มี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นที่ศึกษา

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ากลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดมักจะชักจูงให้เพื่อนด้วยกัน ทดลองใช้ยาเสพติดในที่สุด แต่การศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนกับความรู้เรื่องยา เสพติดยังมีน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวโดยมี สมมติฐาน ว่านักเรียนที่มีเพื่อนใช้ยาเสพติดน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดน้อยกว่าและมีพฤติกรรม เสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีเพื่อนไม่ใช้ยาเสพติด

ค. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

1. รายได้ของครอบครัว

รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งด้านหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อดูแลและอบรมเอาใจใส่ ต่อบุตร เนื่องจากรายได้เป็นตัวแปรเชิงเศรษฐกิจของครอบครัว ทั้งยังเป็นองค์ประกอบในการใช้ จ่ายซื้อสินค้าและบริการต่างๆเพื่อให้วิถีการดำรงชีวิตนั้นดีขึ้น ดังนั้นครอบครัวที่มีรายได้สูงย่อมที่ จะดูแลบุตรให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ รวมไปถึงการส่งเสริมให้บุตรมีความรู้และพฤติกรรมในเรื่องต่าง ๆ ดีขึ้น ซึ่งจากการศึกษาของทองอินทร์ วงศ์โสธร (2536) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกับการสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อต้านยาเสพติด ในกลุ่ม เยาวชนในและนอกสถานศึกษา พบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา นอกจากนี้การศึกษาของ จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ (2529) เรื่อง “การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนสังกัดกรม สยามัญศึกษาเขตการศึกษา 9” เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียน โดยใช้แบบ สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 615 คน ผลการ ศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภูมิตำนา จำนวนพี่น้องในครอบครัว จำนวนเพื่อนในกลุ่มเพื่อนสนิท สภาพของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และ รายได้ของครอบครัว มีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาของ อนันต์ชัย เขื่อนธรรม และคณะ (2529) เรื่อง “การกระหิณของ เชาวชนในประเทศไทย” เพื่อศึกษาถึง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของชาวชนที่ กระทำผิด รวมถึงทัศนคติ และมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิด กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวชนอายุ 14-25 ปี ที่ถูกศาลตัดสินให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และทัณฑสถานทั้งในส่วนกลางและ ภูมิภาค จำนวน 600 คน โดยวิธีสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวชนที่มีอายุ 19-25 ปี ทำความผิด ทุกประเภทมากกว่า ชาวชนที่มีอายุ 14 - 18 ปี และชาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่มาจากครอบครัว ที่มีรายได้น่า มีบุตรหลายคน บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ หรือไร้การศึกษา สมาชิกบาง คนในครอบครัวดื่มสุรา ดินยาเสพติด หรือเคยต้องโทษมาก่อน

จากการศึกษาของ วีรวรรณ สุทธิโรกรลาศ (2535) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง “ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กับการด้านทานการดินยาเสพติดของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสามารถในการทำนยของตัวแปรด้านภูมิหลัง และความ เชื่อสังคม ผลการวิจัยพบว่า ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว สามารถทำนายการปฏิเสธการชักจูงเรื่อง ยาเสพติดจากเพื่อนได้ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชายและหญิง

จากการศึกษาที่ผ่านมายังได้ตั้งสมมติฐานว่านักเรียนที่มีรายได้อครอบครัวสูงกว่าน่าจะมี ความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีรายได้น่ากว่า

2. อาชีพของบิดา, อาชีพของมารดา

สภาพสังคมในปัจจุบันทำให้ทั้งบิดาและมารดาต่างก็ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาราย ได้มาช่วยในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัว แต่ในขณะที่เกี่ยวกับการ ทำงานก็ทำให้มารดาใช้เวลาในการดูแลบุตรน้อยลง นอกจากนี้ การที่บิดาและมารดาอาชีพที่แตกต่างกันน่าจะมีผลในการอบรมให้ความรู้แก่บุตรต่างกันจากการศึกษาของ โกสุม เศรษฐวงษ์ (2531) เรื่อง “การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรระหว่างบิดา มารดากับผู้ป้วยวัยรุ่น ในโรงพยาบาลจิตเวช” ผลการวิจัยพบว่า อาชีพของบิดามารดาและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว กับค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาของ สมชัย ขวลิขิตราดา (2530) เรื่องความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ เกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับค่อนข้างดี บิดาของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง อาชีพรองลงมาคือ รับราชการพนักงานเทศบาลและรัฐวิสาหกิจ แต่ มารดาของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง อาชีพรองลงมาคือค้าขาย

จากการศึกษาของผาสวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (2533) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียน ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ผลการวิจัยพบว่า อาชีพของบิดามารดามีอิทธิพลต่อความรู้ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนเช่นเดียวกับการศึกษาของ วิจิต ชาติเพชร (2524) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธกับนักเรียนไทยมุสลิม ซึ่งพบว่า อาชีพของบิดามารดา เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรู้ทางด้านสุขภาพของนักเรียน

จากการศึกษาของกรมพลศึกษา(2533) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อแสวงหาแนวทางไปสู่สุขภาพที่ดีขึ้นหน้า เมื่อปี 2543 โดยศึกษาถึงพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสุขภาพกับตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้อง พบว่า พฤติกรรมในด้านการใช้ยาและสิ่งเสพติดให้โทษของนักเรียนเมื่อจำแนกตามอาชีพของมารดา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในขณะที่การศึกษาของจิราภรณ์ สุทธิสานนท์ (2529) เรื่อง “การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9” เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 615 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภูมิภาค จำนวนพี่น้องในครอบครัว จำนวนเพื่อนในกลุ่มเพื่อนสนิท สภาพของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัว มีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาของ นิรมล เปลี้นจรรูญ และคณะ (2536) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย ผลการวิจัยพบลักษณะทางประชากร และภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างว่า บิดาของนักเรียนประมาณ 1 ใน 4 ที่ตกเป็นตัวอย่างประกอบอาชีพรับราชการ ส่วนมารดาของนักเรียนจำนวน 1 ใน 3 ประกอบอาชีพค้าขาย

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาสรุปลได้ว่าอาชีพของบิดามารดามีผลต่อความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของบุตร ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มารดามีอาชีพในภาคเกษตรกรรม จะมีความรู้เรื่องยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มารดามีอาชีพอื่น ๆ (บริหาร ค้าขาย ช่าง กรรมกร งานด้านบริการ) ซึ่งเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด นักเรียนที่มารดามีอาชีพในภาคเกษตรกรรมจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มารดามีอาชีพอื่น ๆ (บริหาร ค้าขาย ช่าง กรรมกร และงานด้านบริการ)

3. รายได้ของนักเรียน

รายได้ของนักเรียนมีผลต่อความแตกต่างในเรื่องของความรู้และโอกาสการใช้บริการต่างๆในการแสวงหาความรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น การแสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ การเรียนหนังสือ การเรียนพิเศษ การไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ ต้องใช้เงินทั้งสิ้น

ศันสนีย์ โทธิทุก (2529) ศึกษาการประเมินผลการปฏิบัติของผู้ติดาเสพตติให้โทษ โดยการคุมประพฤติ ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานควบคุมประพฤติกลาง ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ถูกคุมประพฤติส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอนถึงร้อยละ 41.82 และร้อยละ 16.97 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ขาเสพตติที่ใช้คือ กัญชา มากที่สุด

จากการศึกษาของกวี สุภานันท์ (2537) เรื่อง การศึกษาคูณลักษณะบางประการของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง เพื่อศึกษาคูณลักษณะเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 100-3,000 บาท

จากการศึกษาของกองสารวัตรนักเรียน(2535) เรื่อง การศึกษาสาเหตุและลักษณะความผิดของนักเรียนที่ประพฤติคนไม่เหมาะสมกับสภาพและวัย เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน พบว่านักเรียนและนักศึกษาที่ประพฤติคนไม่เหมาะสมกับวัยเป็นชายมากกว่าหญิงและมีรายได้ต่อเดือน 2,001-4,000 บาท

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งเสพตติของคนหนุ่มสาวไทย” เพื่อค้นหาสาเหตุสำคัญของการติดาเสพตติแหล่งที่มา วิธีการได้มา วิธีการเสพตติ ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับขาเสพตติของคนหนุ่มสาวไทย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกต กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ติดาเสพตติในทัณฑสถานบำบัดพิเศษและสถานบำบัดขาเสพตติที่มีอายุระหว่าง 15-40 ปี จำนวน 1,033 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อขาได้มาจากการประกอบอาชีพสุจริตตรงลงมาได้จากงานที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม และได้มาจากความช่วยเหลือของบิดามารดา

จากการศึกษาเรื่องมูลเหตุจูงใจเสพตติให้โทษ และสารเสพตติของเด็กชายวัยรุ่นอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าวัยรุ่นที่มีรายได้สูงมีความสัมพันธ์กับการเสพตติให้โทษ และขาเสพตติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาของ พลตำรวจเอก ชวลิต ขอดมณี และคณะ (2534) เรื่อง “ความสัมพันธ์ของการติดาเสพตติกับการก่ออาชญากรรม” พบว่า ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมได้ส่วนใหญ่ โดยเป็นผู้ต้องหาที่ติดาเสพตติ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,011 - 3,000 บาท ซึ่งรายได้ที่ได้รับส่วนใหญ่จะจ่ายไปกับขาเสพตติ

จากการศึกษาที่ผ่านมารายได้น่าจะเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งในเรื่องของความรู้ และพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักเรียนที่มีรายได้น่าจะมีความรู้เรื่อง ยาเสพติดมากกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีรายได้น้อยกว่า

จ. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

1. ลักษณะที่พักอาศัย

เด็กที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาโดยทั่วไปจะได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากบิดา มารดา และได้รับการอบรมสั่งสอน ควบคุม ให้อุปนิสัยในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเมื่อมี โอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว จะช่วยให้เด็กเกิดความสัมพันธ์กันใกล้ชิดภายในครอบครัว เด็กที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาจะได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดา มารดา มากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับ ผู้อื่น เพราะฉะนั้นอาจเป็นไปได้ว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาจะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดซึ่ง อาจจะทำให้มีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน น้อยกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับผู้อื่น

ผลงานวิจัยของ น.พ. เทพพนม เมืองแมน (2527) พบว่าเยาวชนที่ใช้ยาเสพติด มักไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา และการที่เด็กต้องอาศัยอยู่กับพระตามวัด ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ตรงกับการใช้ยาเสพติดอีกด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศซึ่ง Zarco et. al. (1971) พบว่านักศึกษาที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีปัญหาการใช้ยาเสพิคน้อยกว่านักศึกษาที่อาศัย อยู่ในหอพัก หรืออยู่ในบ้านเช่า หรืออาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดามารดา

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าลักษณะที่พักอาศัยมีผลเชื่อมโยงกับความรู้และ พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ซึ่งการที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพิคน่าจะเกิดจากขาดความรู้ในเรื่อง เหล่านี้ ผู้วิจัยจึงสนใจและตั้งสมมติฐาน คือ นักเรียนที่พักอาศัยกับบิดามารดาน่าจะมีความรู้เรื่องยา เสพิคมากกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพิคน้อยกว่านักเรียนที่พักอาศัยกับบุคคลอื่น ๆ

2. ลักษณะของชุมชน

สิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการใช้สารให้โทษ หรือยาเสพติด ความ เจริญของเทคโนโลยีหรือ ลักษณะความเป็นเมือง พบว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาสังคมบาง ประการ เช่นการใช้ยาเสพติดให้โทษพบว่าเมื่ออยู่ในชุมชนเมืองมากกว่าชนบท (Gold Harry, 1982) นอกจากนี้การมีสถานที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งค้ายาเสพิค สามารถผลักดันให้ติดยาเสพิคได้ง่าย ซึ่ง ชาญคณิต ก. สุริยมณี และคณะ (2530) ได้ศึกษากลุ่มวัยรุ่นที่เสพิเฮโรอีน ตั้งแต่หนึ่งครั้งขึ้นไป และเป็นผู้มารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ในระหว่างเดือน

กันยายน- พฤศจิกายน 2529 รวม 130 คน พบว่าสาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดซ้ำคือ การอาศัยอยู่ใน
แหล่งที่มีการจำหน่าย หรือเสพยาเสพติด

จากการศึกษาของคณะกรรมการพัฒนาชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
(2531) เรื่อง “การศึกษาการแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดในเด็ก และเยาวชน ย่านชุมชนแออัด :
ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อทราบถึงวิธีการแพร่ระบาดของการติดยาเสพติด
ในกลุ่มเด็ก และเยาวชนย่านชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนที่
ติดยาเสพติดในชุมชนแออัด จำนวน 600 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าแหล่งแพร่
ระบาดที่สำคัญของสารเสพติดส่วนใหญ่ จะอยู่ในย่านชุมชนแออัด สถานเริงรมย์ต่าง ๆ คิสโกเชค
ศูนย์การค้า และแหล่งมั่วสุมต่าง ๆ และพบแหล่งใหม่ก็คือ โรงเรียน และโรงงาน โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่ง “โรงเรียน” ในย่านชุมชนแออัด โดยเฉพาะโรงเรียนเป็นสถานที่ให้ความรู้ และพัฒนาให้เด็กเติบโต
โตขึ้นมาเป็นกำลังของชาติ กลับกลายมาเป็นแหล่งแพร่ระบาดที่สำคัญแหล่งหนึ่งของยาเสพติดไป
ด้วยแล้ว นอกจากนี้แหล่งที่อยู่อาศัยของเด็ก และเยาวชนที่ติดยาเสพติด พบว่าเด็กและเยาวชน
ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในย่านชุมชนแออัดรองลงมาคืออาศัยอยู่แถบชานเมือง และกระจายอยู่ทั่วไป
กลางเมือง แพลต ห้องแถว หมู่บ้านจัดสรร

โสภกา ชูพิกุลชัย และคณะ (2533) ได้ทำการศึกษาการแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดใน
เด็กและเยาวชนย่านชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่
ติดยาเสพติดในชุมชนแออัด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในย่านชุมชนแออัดรองลง
มาคือ แถบชานเมือง และกระจายอยู่ทั่วไปกลางเมือง และเมื่อนำย่านที่อยู่อาศัยของเด็กและเยา
วชนกับยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนใช้มาวิเคราะห์พบว่า ย่านที่อยู่อาศัยกับชนิดของยาเสพติดที่ใช้มี
ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาของ ไพโรจน์ สิทธิพิศาล (2529) เรื่อง “ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกาย
ภาพ ที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดของเยาวชน” เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อม
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับการกระทำผิดของเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 - 25 ปี จำนวน 200 คน จากทัชชช
สถานวิหน์มุมบางเขนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อม
ทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดคือแหล่งที่อยู่อาศัยและมีความสัมพันธ์อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติกับสาเหตุแห่งการกระทำผิด

จากผลการศึกษา สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในย่าน
ชุมชนแออัด และอาศัยอยู่ใกล้แหล่งค้ายาเสพติด เด็กเหล่านี้อาจได้พบเห็นเพื่อนๆ เพื่อนบ้านใช้เป็น
ประจำ โดยที่ไม่เห็นถึงอันตราย เพราะขาดความรู้ในเรื่องนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า

นักเรียนที่อาศัยอยู่ในย่านที่อยู่อาศัยน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในย่านอื่น ๆ (ชุมชนแออัด, ย่านธุรกิจการค้า, ย่านอุตสาหกรรม)

3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร

ในปัจจุบัน มนุษย์ทุกเพศทุกวัยจะผูกพันกับการได้รับข่าวสารต่างๆ ทั้งจากสื่อบุคคลและสื่อมวลชน ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นตัวกลางส่งคำสั่ง และความรู้ตักต้อนคิด ไปยังคนจำนวนมากจึงเปรียบเสมือนแหล่งให้ข่าวสาร ให้ความรู้ ทำให้เกิดความคิด เพิ่มคุณภาพ และคุณค่าใส่ตัวผู้รับสื่อมวลชนยังเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แม้แต่ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกก็อาจฟังเสียง ดูภาพ เกิดความเข้าใจได้ สื่อมวลชนจึงเป็นเสมือนภาพสะท้อนของสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ฉะนั้นจึงสามารถสอดแทรกเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะจะเป็นชีวิตประจำวัน อาชีพ ค่านิยม ทักษะคติ สุขภาพ อนามัยและพฤติกรรมต่างๆ ถ้าบุคคลรู้จักเลือกสื่อมวลชนที่เหมาะสมกับอัธยาศัยของตนก็จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม แต่ถ้าเลือกสื่อมวลชนไม่เหมาะสม จะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนไปได้ โดยเฉพาะข่าวสารเรื่องยาเสพติดซึ่งมีการรณรงค์กันอย่างแพร่หลายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ถ้านักเรียนได้รับนอกจากจะทำให้เกิดความรู้และรู้จักหลีกเลี่ยงจากพิษภัยของยาเสพติดอย่างถูกต้องด้วย

จากการศึกษาของ วริศรา วราลักษณ์ (2538) เรื่อง “การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชน” โดยศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้าใจเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติด กล่าวคือ นักเรียนส่วนใหญ่ที่เปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดบ่อยครั้ง จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวมากกว่า ในขณะที่นักเรียนที่เปิดรับข่าวสารเรื่องดังกล่าวน้อยก็จะมีความรู้ความเข้าใจน้อยลงไปด้วย และยังพบอีกว่านักเรียนส่วนใหญ่เปิดรับเนื้อหาเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากโทรทัศน์ มากที่สุดรองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร ตามลำดับ

เช่นเดียวกับการศึกษาของแหวดดา ธนบัตร (2535) เรื่อง “การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยศึกษาในกลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับข่าวสารการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้ามีความสัมพันธ์กับความรู้จากการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้า

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู (2532) ได้ศึกษา สภาพการรู้จัก การใช้ และ

ทัศนคติเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดของนักเรียนและเยาวชน อายุ 16-18 ปี พ.ศ. 2532 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของนักเรียนในโรงเรียนพบว่าแหล่งที่ช่วยให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมีหลายแหล่ง สำหรับกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาพบว่าแหล่งที่สำคัญที่สุด คือ บุคคลอื่นเสพยาให้เห็น (เช่น ขากระตุ่นประสาท) บุหรี่กับเหล้า นั้น บุคคลในครอบครัวเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญส่วนกระท่อม ฟีน เฮโรอีน มอร์ฟิน นั้น แหล่งที่นักเรียนได้รับความรู้และให้เห็นของจริงคือ นิทรรศการของโรงเรียน สำหรับสารระเหยนั้น ได้รู้และได้เห็นจากเพื่อน สำหรับกลุ่มนักเรียนที่รู้จักชื่อแต่ไม่เคยเห็นสารเสพติดจริง ๆ พบว่าแหล่งที่ให้ความรู้ที่สำคัญแก่นักเรียนคือ สื่อมวลชน รองลงมาได้รับความรู้จากครู และกิจกรรมในโรงเรียน สำหรับสารระเหย และเหล้า นักเรียนได้รู้จากเพื่อนมากกว่าจากครูและโรงเรียน

จากการศึกษาของ สราวุฒิ สนธิแก้ว และคณะ (2530) เรื่อง “การลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ในสถานที่ทำงาน” โดยนำกลุ่มผู้สูบบุหรี่มาให้ความรู้ถึงโทษของการสูบบุหรี่ โดยใช้สื่อ คือ วีซีโอเทป ภาพสไลด์ และการบรรยาย ผลเมื่อเสร็จสิ้นการเข้ากลุ่ม มีผู้หยุดสูบบุหรี่ร้อยละ 88.37 หลังจากนั้น 6 เดือน ลดลง เหลือเพียงร้อยละ 36.5 และมีจำนวนถึง 41.46 ที่ลดการสูบบุหรี่ลงอย่างมากเหลือเพียงไม่เกิน 3 มวนต่อวัน

จากการศึกษาของ ศรีเทพ เริงยุทธนาชีวิน 2538 เรื่องการสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่า ความรู้เรื่องยาเสพติดนั้นผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่จะทราบว่าจะไรคือสารเสพติดแต่ละประเภท และความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและการป้องกันมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้ยาเสพติดและป้องกัน

จากการศึกษาที่ผ่านมาผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐาน คือ นักเรียนที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติดน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่าและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้วยเช่นกัน

ความรู้เรื่องยาเสพติด

ดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้วในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ว่าความรู้เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือค้นคว้าเป็นพฤติกรรมขั้นต้นของความสามารถในเรื่องของความจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา โดยจะสัมพันธ์กับสิ่งที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมซึ่งก็คือ การระลึกถึงและแสดงไปตามสิ่งที่ได้เรียนรู้มานั่นเอง เพราะฉะนั้นความรู้จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลว่ามีความรู้เช่นไรก็มักจะแสดงพฤติกรรมในเรื่องต่าง ๆ ออกมาเช่นนั้น

จากการศึกษาของ ริสา พานิชอัตรา (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ ผลการให้การศึกษาด้านการป้องกันการติดยาเสพติดแนวใหม่กับแนวเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ

เทียบความรู้ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติด ทัศนคติต่อการยอมรับนับถือตนเอง และพฤติกรรมของนักเรียนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยวิธีการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 207 คน ได้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ยาเสพติด สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีผู้ดื่มสุราและสูบบุหรี่ด้วยเช่นกัน

ส่วนผลการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด ทัศนคติต่อการยอมรับนับถือตนเอง และการใช้ยาในทางที่ถูก พฤติกรรมในการป้องกันการติดยาเสพติดระหว่างนักเรียนที่ได้รับการศึกษาแนวใหม่ กับนักเรียนที่ได้รับการศึกษาแนวเดิม พบว่า การดำเนินงานด้านการป้องกันการติดยาเสพติดแนวใหม่ มีส่วนช่วยให้นักเรียนวัยประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบสรีระและตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง โดยไม่พึ่งพาเสพติด

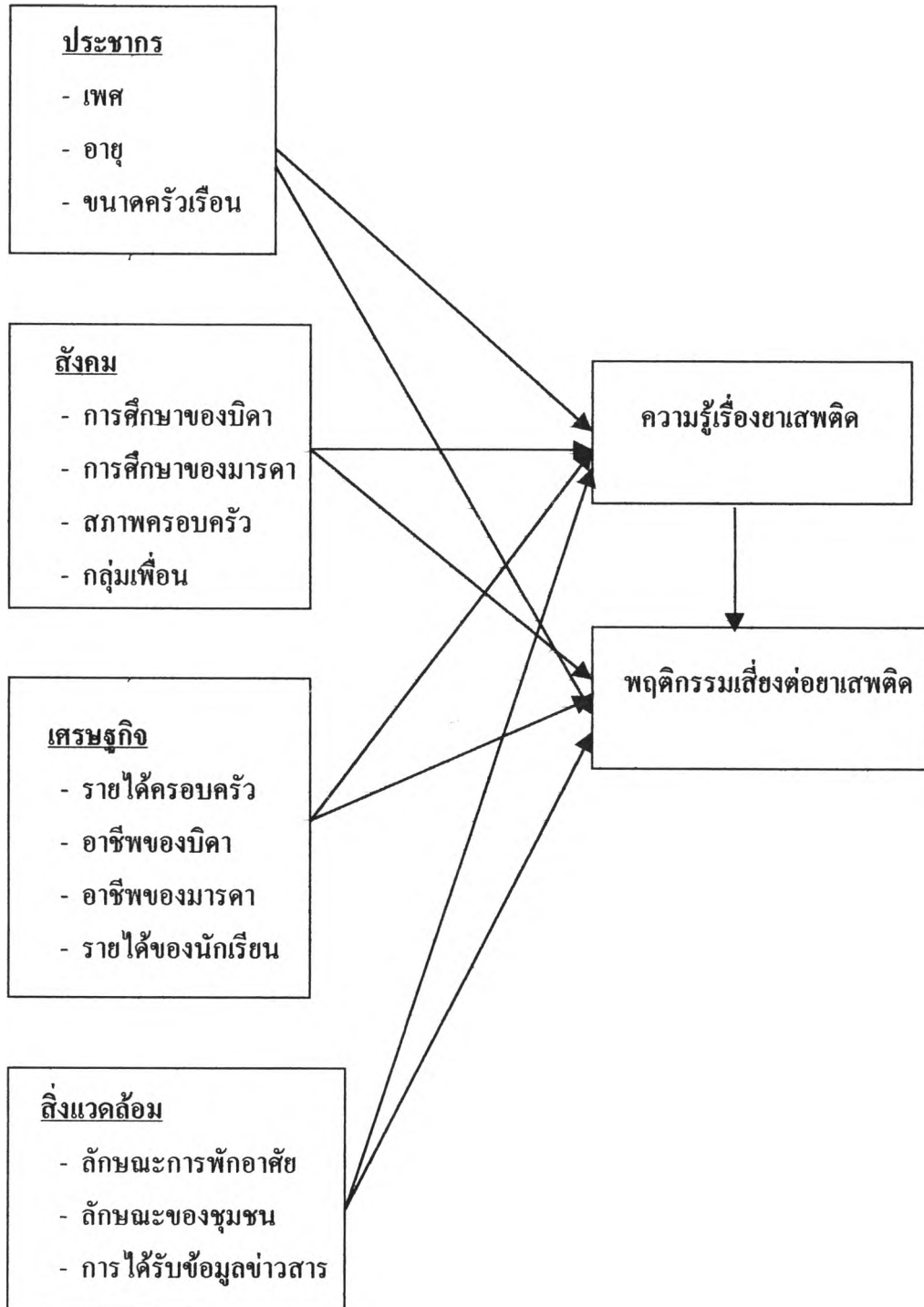
Murray et al. (1982) ได้ศึกษาเรื่อง หลักสูตรการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่เด็กวัยประถมศึกษา อายุ 9-11 ปี ในประเทศอังกฤษ มีชื่อโครงการว่า My Body Project ซึ่งโครงการนี้ได้ปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการมาจาก School Health Curriculum Project จากประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาการวัดความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องการทำงานระบบหายใจ และระบบการทำงานของหัวใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การไม่สูบบุหรี่ ผลการศึกษาพบว่า เด็กนักเรียนที่เข้าโครงการมีโอกาสเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าโครงการ นอกจากนี้เด็กที่เข้าโครงการจะมีความรู้ในเรื่องโทษและพิษภัยอันตรายจากการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มควบคุม

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมที่ผ่านมาช่วยแสดงให้เห็นอิทธิพลของความรู้ที่มีต่อพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าประชากรที่มีความรู้ในเรื่องใด ๆ ต่างกันก็จะมีพฤติกรรมในเรื่องนั้น ๆ แตกต่างกันไปด้วย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจสรุปได้ว่าการที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีความรู้และพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดหรือไม่ นั้น มีปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ความรู้เรื่องยาเสพติดยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดอีกด้วย ซึ่งสรุปกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมติฐานการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งที่จะศึกษาถึงภูมิหลังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องยาเสพติด และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้นมาเป็นแนวทางในการกำหนดสมมติฐานสำหรับการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องยาเสพติด

สมมติฐานหลัก นักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดต่างกัน
สมมติฐานรอง มีดังนี้

1. นักเรียนหญิงน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติด มากกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า
3. นักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก
4. นักเรียนที่บิดามีการศึกษาสูงน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่บิดามีการศึกษาค่ำกว่า
5. นักเรียนที่มารดาการศึกษาสูงน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มารดาการศึกษาค่ำกว่า
6. นักเรียนที่มีบิดามารดาสมรสและอยู่ด้วยกัน น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีบิดามารดาไม่สมรส หย่า และแยกกันอยู่
7. นักเรียนที่มีเพื่อนเสพยาเสพติด น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่ไม่มีเพื่อนเสพยาเสพติด
8. นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวสูงน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
9. นักเรียนที่บิดามีอาชีพในภาคเกษตรกรรม น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่บิดามีอาชีพอื่นๆ
10. นักเรียนที่มารดาอาชีพในภาคเกษตรกรรม น่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มารดาอาชีพอื่นๆ
11. นักเรียนที่มีรายได้มากกว่าน่าจะมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีรายได้น้อยกว่า

12. นักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับบิดา มารดา น่าจะมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นๆ

13. นักเรียนที่อาศัยอยู่ในย่านที่อยู่อาศัยน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่พักอาศัยอยู่ในเขตอื่นๆ

14. นักเรียนที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดน่าจะมีความรู้มากกว่านักเรียนที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร

2. การศึกษาปัจจัยที่มีผลกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด

สมมติฐานหลัก นักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดต่างกัน

สมมติฐานรอง มีดังนี้

1. นักเรียนหญิงน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนที่มีอายุมากกว่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า
3. นักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย น่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก
4. นักเรียนที่บิดามีการศึกษาสูงน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่บิดามีการศึกษาดำกว่า
5. นักเรียนที่มารดามีการศึกษาสูงน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มารดามีการศึกษาดำกว่า
6. นักเรียนที่มีบิดามารดาสมรสและอยู่ด้วยกัน น่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีบิดามารดามีสภาพหย่าร้าง แยกกันอยู่
7. นักเรียนที่มีเพื่อนเสพยาเสพติดน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่ไม่มีเพื่อนเสพยาเสพติด
8. นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวสูงน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
9. นักเรียนที่บิดามีอาชีพในภาคเกษตรกรรมน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่บิดามีอาชีพอื่นๆ
10. นักเรียนที่มารดามีอาชีพในภาคเกษตรกรรมน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มารดามีอาชีพอื่นๆ

11. นักเรียนที่มีรายชื่อในการมาโรงเรียนมากกว่าน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีรายได้น้อยกว่า

12. นักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับบิดา มารดา น่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่พักอาศัยกับบุคคลอื่นๆ

13. นักเรียนที่อาศัยอยู่ย่านที่อยู่อาศัยน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่พักอาศัยอยู่ในเขตอื่นๆ

14. นักเรียนที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติดน่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดน้อยกว่านักเรียนที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติด

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรที่อยู่ในข่ายของการศึกษาคั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 4 โรงเรียน มีนักเรียนที่เป็นประชากรในการศึกษาจำนวน 590 คน โดยจะศึกษารายละเอียดในด้านต่างๆตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความรู้ และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน

2. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารในระดับต่างๆ เพื่อเป็นแนวทาง ในการวางแผน ดำเนินการป้องกันยาเสพติด ในสถานศึกษา

3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความรู้และพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด ของนักเรียนให้จริงจังต่อไป